

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

คำเรียกผีและความเชื่อเรื่องผีในภาษาไทยถิ่นเหนือใน
หมู่บ้านป่าเส้าหลวง ตำบลสันปูเลย อำเภอคอยสะเกิด
จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน

นายปฏิญญา บุญมาเลิศ

ปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์พรพิลาส วงศ์เจริญ

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ วิเคราะห์ความหมายของคำเรียกผีในภาษาไทยถิ่นเหนือตามองค์ประกอบทางความหมาย และอธิบายความเชื่อเรื่องผีที่ปรากฏในคำเรียกผีในภาษาไทยถิ่นเหนือในหมู่บ้านป่าเส้าหลวง ตำบลสันปูเลย อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายตามแนวทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์

ผลการวิจัยพบว่า คำเรียกผีมีจำนวนทั้งสิ้น ๔๑ คำ สามารถแบ่งมิติแห่งความแตกต่างได้ ๘ มิติ ได้แก่ “การกระทำ” “การปรากฏ” “เพศ” “การแสดงออก” “แหล่งที่อยู่” “ที่มาของการตาย” “สิ่งที่มนุษย์กระทำ” และ “อาหาร” เมื่อพิจารณามิติเรื่อง “การกระทำ” สามารถแบ่งผีออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ ผีประเภทดี และผีประเภทร้าย สำหรับผีประเภทดี สามารถแบ่งมิติเรื่อง “การปรากฏ” ออกเป็น ๒ รูป คือ การปรากฏในรูปเทพ และวิญญาณ มิติเรื่อง “เพศ” ผีประเภทดีมีทั้งที่เป็นเพศชาย เพศหญิง และเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ มิติเรื่อง “การแสดงออก” ผีประเภทดีมีการแสดงออกด้วยการคุ้มครอง พยากรณ์ และให้โชคลาภแก่ชาวบ้าน มิติเรื่อง “แหล่งที่อยู่” ผีประเภทดี

สถิตอยู่บนสวรรค์ และในโลกมนุษย์ เช่น หมูบ้าน บ้านเรือน รวมถึงข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้านของชาวบ้าน มิติเรื่อง “ที่มาของการตาย” ศีประเภตคือเป็นผีที่ตายตามอายุขัย มิติเรื่อง “สิ่งที่มนุษย์กระทำ” ศีประเภตคือชาวบ้านจะประกอบพิธีกรรม ทำการเช่นไหว้ และสร้างหอผีให้ และมิติเรื่อง “อาหาร” ศีประเภตคือชาวบ้านถวายเครื่องเช่นหรือเหล้า เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและขอบคุณ ส่วนศีประเภตร้าย สามารถแบ่งมิติเรื่อง “การปรากฏ” ออกเป็น ๒ รูป คือ การปรากฏในรูปเงา และเป็นมนุษย์ มิติเรื่อง “เพศ” ศีประเภตร้ายสามารถเป็นได้ทั้งเพศชาย เพศหญิง และเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ มิติเรื่อง “การแสดงออก” ศีประเภตร้ายจะมีการแสดงออกด้วยการหลอกหลอนชาวบ้านให้เกิดความกลัว มิติเรื่อง “แหล่งที่อยู่” ศีประเภตร้ายส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ตามแหล่งธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ต้นไม้ เป็นต้น รวมทั้งเข้าถึงในร่างกายมนุษย์ มิติเรื่อง “ที่มาของการตาย” ศีประเภตร้ายจะเป็นผีที่ตายไม่ปกติ เช่น เกิดอุบัติเหตุ และมิติเรื่อง “อาหาร” ศีประเภตร้ายจะต้องหาอาหารกินเอง ได้แก่ หนอง เลือด และของดิบคาว

สำหรับความเชื่อเรื่องผีที่ปรากฏในคำเรียกผีในภาษาไทยถิ่นเหนือแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ประเด็น ประเด็นแรก คือ ความเชื่อเกี่ยวกับผี ชาวบ้านเชื่อว่า ผีมีอยู่จริงทุกหนทุกแห่งล้วนแต่มีผีอาศัยอยู่ อีกทั้งผีเป็นสิ่งที่น่ากลัว เพราะชาวบ้านกลัวว่า ผีจะมุ่งทำร้ายประสงค์ต่อชีวิต นอกจากนี้ผีก็เหมือนมนุษย์ที่ต้องการปัจจัยพื้นฐาน คือ อาหารและแหล่งที่อยู่ในการดำรงตน รวมทั้งผีมีการแบ่งเพศเป็นเพศชายและเพศหญิงเหมือนมนุษย์เช่นกัน และเมื่อชาวบ้านรับพุทธศาสนาอันมีหลักคำสอนเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิดและสะสมบุญมุ่งหวังผลในชาติหน้าจึงส่งผลให้ชาวบ้านเชื่อว่า ผียังต้องมีการเวียนว่ายตายเกิด ประเด็นที่สอง คือ ความเชื่อเกี่ยวกับบทบาทของผี ชาวบ้านเชื่อว่า ผีมีอำนาจในการคุ้มครองและหลอกหลอน รวมทั้งผียังเป็นที่พึงพอใจในยามเดือดร้อน อีกทั้งชาวบ้านใช้ผีเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของชาวบ้านให้อยู่ในกฎระเบียบที่ชาวบ้านสร้างขึ้น นอกจากนี้ผียังเชื่อมโยงความความสัมพันธ์ในกลุ่มเครือญาติเป็นการปลุกฝังให้ชาวบ้านเคารพนับถือบรรพบุรุษ และมีจิตสำนึกในเรื่องความกตัญญูต่อผู้อาวุโส

Thesis Title	Spirit Terms and Beliefs in Northern Thai Dialect of Muban Pa Sao Luang, Tambon San Pu Loei, Amphoe Doi Saket, Changwat Chiang Mai
Author	Mr. Patinya Boonmalert
Degree	Master of Arts (Thai)
Thesis Advisor	Assoc. Prof. Pornpilat Wongcharean

ABSTRACT

The purposes of this study were 1) to analyze meanings of the spirit terms used in the northern Thai dialect according to semantic component and 2) to explain the belief of ghosts appeared in spirit terms used in the northern Thai dialect in Muban Pa Sao Luang, Tambon San Pu Loei, Amphoe Doi Saket, Chiang Mai by analyzing semantic component according to ethnosemantics.

Results of this study showed that there were 43 spirit terms which can be divided in to 8 categories of differences of dimensions; “actions”, “appearances”, “genders”, “expressions”, “habitats”, “causes of death”, “things offered by humans” and “food”. When considered by “actions”, ghosts can be divided into 2 categories; good ghosts and bad ghosts. Good ghosts can be divided by using the “appearances” into 2 categories; appeared in the image of deity or spirit. For the dimension of “genders”, good ghosts can be male, female or both male or female. For the

dimension of “expressions”, good ghosts express a sense of protecting, forecasting and fortune giving. For the dimension of “habitats”, good ghosts settle in heaven and in the human world such as in a village, in a house or in household things. For the dimension of “causes of death”, good ghosts are humans who died at the right prescribed time. For the dimension of “things offered by humans”, villagers organize rites for good ghosts such as worshiping and building spirit houses. For the dimension of “food”, villagers offer food oblations and whiskey to thank and pay respect to the ghosts. On the other hand, bad ghosts can be divided by the dimension of “appearances” into 2 categories; appear in the form of a shadow or in the form of a human. For the dimension of “genders”, bad ghosts can be male, female or both male or female. For the dimension of “expressions”, bad ghosts haunt villagers. For the dimension of “habitats”, most of bad ghosts settle in natural places such as forests and trees or possess in a human body. For the dimension of “causes of death”, bad ghosts died by unusual ways such as accidents. For the dimension of “food”, bad ghosts have to seek for food by themselves such as pus, blood and raw stinky food.

The belief in ghosts appeared in spirit terms in the northern Thai dialect can be categorized into 2 topics. The first topic is ghostly belief. Villagers believe that ghosts are all around. Ghosts settle in everywhere. Ghosts are scary things as they aim to harm peoples lives. Villagers also believe that ghosts have basic needs like humans do, such as food and habitat, and ghosts have genders like human beings have as well. As villagers obtain Buddhist principles mentioned about the death spiral and merit accumulation for the next life, they increasingly believe that the death spiral really exists. The second topic is the role of ghosts. Villagers believe that ghosts have the power to protecting and haunt, and ghosts can be supporters in difficult times. Villagers also use the belief in ghosts to encourage members of the village to behave according to the rules they have set. Moreover, ghosts can be a tool which relates family members and instills villagers’ respect and gratitude towards their ancestors and senior people.